

J E L E N K Ö R.

99 szám.

Pest szerda decemher 11dikén.

1833.

Foglalat: Magyarország (ker. ülésekben előfordult urizék rendezési kétségek. Ungvári sz. Szék nyilatkozása. Brudern József báró, Tárczy Lajos, Kunoss Endre és Kőrösi Csoma Sándor. Lengyel hírek). Anglia (lehető ministeri és megítő. ténét követváltozások). Franciaország (francia béavatkozási ügy; feszengő viszonyok a' svéd udvarral; Solignac; Lafitte háza; bugiai 's más hírek). Spanyolország (Castanjon tudósítása 's későbbi történetek). Portugália (ministerium változhatás; a' két had állása; Fromont). Oroszország (Odessai hírek). Poroszország. Elegy és újabb hírek. Bankrészevény.

MAGYARORSZÁG.

Pozsony. A' közelebbi napokban dec. 4ikeig kerületi gyűlések tartatván, azokban RRink a' törvényosztálybeli vitatásokat folytatók. Mindedig a' 7 első §. forga renden, tárgyzók a' törvényszéki vagy is különösen az urizéki rendezést. E' §szokban több kérdés került elő, mellyeket mingyárt eleve el kelle dönteni, mint például: valljon a' gazda-tisztek számadási pörei szinte az urizékekre tartoznak e? lemondhat e a' földes ur ezen birói jogáru vagy inkább kötelességéről, vagy talán maga helyett mást nevezhetne ki vagy másokat hihatna össze? milly tulajdonokkal birjon e' szék elnöksége (praesidiuma) 's annak összehítt többi közbirái? nem lenne illyes tulajdonságul elég a' törvényes hit-letétel, megyei táblabiróság vagy ügyvédségi 's törvény-jártassági oklevél? 's hány tágból álljon egy illy törvényszék? tartozzék e azt a' csekélyebb birtoku nemes is tartani 's ha nem, ki fogná ezt elhatározni és miképen? mennyi legyen a' határidő, melly alatt urizéket okvetetlenül tartani kell? és mi módon köteleztessék erre a' földes ur, vagy a' közbirtokossági helyek miképen tartsák? 's több hasonló. E' vitatások közben a' már többször emlegetett sűrgető fölírásbeli 3ik válaszüzenet is rendre került, de a' RR. ujjabban is előbbi határozatukhoz ragaszkodtak 's az 5ikén tartott orsz. ülésből a' fő RRnek ugyan e' határozathoz képezt válaszoltak, kik hasonlóan viszont saját véleményüket pártolák.

N y i l a t k o z á s.

Főtiszt. Fagarassy János lemergi görög kátholikus fő káptalani címzetes kánonok 's a' bécsi sz. Borbála görög kátholika Egyház parochusának illy címü munkája: „Origo, et formatio linguae Ugoricae-Ungaricae rectius Magjaricae dictae Historice, Philo- et Etymologicae ac Grammaticae de-

ducta Viennae Anno 1833. Typis Congregationis Mechitaristicae“ ezen sz. szék tagjainak kezökhez jutván: a' mennyiben foglalatja metsző, a' hazai nyelv, 's azt olly köz lelkesedéssel ápoló nagy érdemű hazafiak iránt kiméletlen, ezen sz. székre pedig 's kormánya alatti orosz ajkuakra nézve azon alaptalan következtést vonhatná, hogy a' nevezett szerző föntebb idézett munkájában ezen sz. szék 's kormánya alattiak érzelmeit a' tárgyban elérte 's kinyilatkoztatta volna: szükségesnek találtatott ünnepélyesen 's hivatalosan nyilvánossá tenni, hogy az említett szerzőnek gondolkodás módjában se maga ezen sz. szék, se a' kormánya alattiak egyáltalában meg nem egyeznek, a' mit ezen sz. szék határozási is a' haza előtt bebizonyítanak, mellyeknél fogvást ezen e. megyében az anyakönyvek magyarul iratnak, a' kántoroknál pedig 's falusi tanítóknál a' magyar nyelv tudása 's tanítása a' falusi iskolákban megkívántatik. A' munkácsi görög egyesült egyházi megye sz. székének novemb. 29kén 1833. eszt. Unghváron tartott ülésből.

Kiadta Seregélyy Sándor m. k.,
a' munkácsi sz. szék hités jegyzője.

A' m. kir. tudományos Egyetem tanácsa midőn, mélt. Brudern József báró 's csász. aranykulcsos urak ns. hazafiságát, melly szerint az Egyetem fűvész intézetének 206 darab legnemesb és igen ritka faju külföldi növényt ajándékozni kegyeskedett, ezennel örömmel ismértetné, egyszersmind érte hálas köszönetét nyilatkoztatni szives kötelességének isméri. H. T. és O. Z.

Pápán a' ref. Collegiumban nov. 4dikén iktaták bé rendes oktatószékébe t. t. Tárczy Lajos urat, ki boldog emlékü Márton István professor ur philosophiai tanítószékét a' dunántuli főtiszt. superintendentia választása és végzése szerint vette által, 's a' természettudományt és mathesist is tanítandja. A' beiktatott professor ur bévezetésül magyar nyelvü tudós értekezésében viszonyait a' philosophiának a' vallásra és statusra nyomosan fejtegeté. M. K.

Budapest: Alulirt szép reményü író

hazánkfiától következő tartalmu közleményt vettük megyei hatóságinkhoz: „Nem haszonvágy, forró érzete hazám iránti tartozásomnak buzdított, még az 1831iki év nyarán készült munkámnak, legközelebb „A lapvonatok a' honi nevelés köréből“ 's a' t. cím alatt kiadására. Hiedelmekben, hogy a' 19ik századnak főképe a' nevelés ügyében a' Nemzetiség vezérfonalánál fogva sok oldalúság után törekvő gyermekei, e' szent tárgyat is kellő figyelemre tudják méltatni, 's az ennek körében föltűnő munkát szíves részvétellel fogadandják: nem egészen csalatkozám. De más részről viszont, teljesedve látom hazánk egyik nagy fiának intő szavait, mellyeket munkám kiadására nézve, egykor hozzám intézett. Csekély veszteségemet azonban legkevesebbé sem fájlalom; sőt, ha pénzerőm birná, édes örömmel viselnék illyent többet is; mert reményem szerint, kamatostul visszanyerendit azt honunk (erkölcsi értelemben véve), idővel. Hogy e' remény valóságát annál bizonyosabban eszközölhessem, 's a' gyümölcsözésre szánt magvakat sokkal messzebb terjedőre hinthessem el: bátor vagyok a' testvérhon minden vármegyei törvényhatóságát, munkámból 1—2 példánnyal ajándékozálag megkínálni, bizodalmasan kérvén: méltóztassanak azt könyvtáraik számára tőlem elfogadni. De olly megyei törvényhatóságoknak is szívesen kedveskedem, mellyek talán mind eddig könyvtárral nem diszeskedtek, szerény bizodalommal esdekelvén: méltassák csekély ajándékomat azon kitüntetésre, hogy ez egy jövendőben föllálíthatandónak kezdetül szolgálhasson, időközben pedig levéltárukból az, az olvasni kívánóknak tértvény (reversalis) mellett mindenkor kiadassék. Reményem, hogy a' tekintetes megyék, hazafiui ügyekezetem tisztaságát elismérendik, 's ennek bizonyosságul, kedveskedésem tárgyát elfogadásra érdemesitendik; mellyet én, bármilly — magát igazolhatandó — alkalom által, mindenkor a' legnagyobb készséggel kiszolgáltatomok. Pest dec. 6k. 1833.

Kunoss Endre.

(lakik Feldunator 7. számu ház).

London 9ber 19kén: e' folyó év febr. 20kán az ázsiai társaság (Asiatic society) titokuoka jelentése szerint Calcuttában, Wil-

son ur a' sanskrit szókönyv szerzője értesíté a' kormányt, hogy Körösi Csoma Sándor tudós erdélyi magyar ('s most már a' magyar tudom. Akad. tagja is) tibet nyelvi grammatikáját és szótárát elvégzé 's egy uttal késznek nyilatkozott W. ur önmagával, mind a' két kéziratot Angliába nyomtatás végett elhozni. Erre a' kormányzó hosszabb tanácskozás után azt válaszoltatá: „hogy a' kormány (a' keletindiai) igen szívesen magára vállalja a' nyomtatási költségeket, azonban tanácsosbnak vélné ezen munkákat magának a' tudós szerzőnek felügyelése alatt kiadatni, 's hogy a' nyomtatást azonnal el fogja kezdetni.“ Csakugyan meg is lön a' nyomtató intézettel az alku 's így a' munka haladék nélkül sajtó alá kerül. Minapi értesítésünk szerint az már ugy is tudva van, hogy K. Csoma urat az angol keletindiai kormány fizetéssel 's minden szükségessel ellátván, e' tudós hazánkfija minden élelmi költségtől menten idejét kedvenz tudományinak szentelheti. G. B.

Krakóbul úgy értesítettünk, hogy egy időtül fogva (t. i. a' vám leszállíttatása óta) tetemes mennyiségű magyar bor szállíttatik oda. O. Z. Lengyelországban szarvas-marahdög uralkodik, e' miatt a' mirigyben szenvedő tájak határszélein kemény zárvonat (Gränzsperre) rendeltetett.

A N G L I A.

Lord Althorpnál nov. 21kén délutáni 2 órától 6ig cabineti tanács tartatott, mellyen valamennyi minister jelen volt. Estve ugyan ezen ministerek lord Melbourne-nál (belügyminister) voltak ebéden együtt.

A' Courier szerint Londonban nov. 23ikán azon hír szárnyalgott 's némi hitelt is talált, hogy lord Grey vissza fog vonulni 's helyébe angol főministerül lord Brougham van kijelelve. A' Courier mint mondja nem akar jót állani e' hír alaposságaért, de említi még is, mivel ezt többen hitték. —

Az udv. hirlap következő követnevezéseket vagy változtatásokat ad elő: lord Howard de Warden a' portugáli királynéhoz; Sir Eduard Cromvell Disbrowe a' svéd királyhoz; lord William Russell a' württembergi királyhoz, mind a' három rendkívüli követté 's meghatalmazott ministerré nevezetett ki. Lord Durham néhány hónapra ki-

szándékozik a' szárazföldre; Dedel hollandi követ néhány hétre haza rándulhatási szabadságot kapott 's addig May ur lesz ideigleni ügyviselő helyette. — Sokféle és sokféle szállong 's nem épen alaptalan hír az első minister (Grey) változtatásáról. Helyette ki lord Durham-t, ki Brougham-t, ki Stanleyt rebesgeti; ha az utolsó lesz: ugy a' tory hirlapok szerint a' conservativ párt győz; ha Brougham: akkor az exaltatio, a' lelkesedés legfeljebb 2 hónapig tart 's nem tovább — aztán kevés valódi önérzésű angol hagyja magát fabábként dróton ránczigáltatni bármilly nagy eszűség által is; de nem is igen hisznek (a' tory v. conservativ fél t. i.) a' mély tervűnek; ha végre Durham: ez annyi lenne, mint egy égő gránátot puska-portárba dobni, melly magával együtt mindent szerte robbantana, így ez, t. i. Durham, az alkotandó ministeriumot.

FRANCZIA ORSZÁG.

Páris, nov. 25ikén. Sarsfield Burgosból kiindult 's mingyárt útja elején győztesen ütközött meg a' támadók egy részével. Ez az mind, a' mit a' legujabbkori történetekről némi bizonyossággal állíthatni, a' többi körülmények mind ingadozók 's további hitelesedést várnak. Ennél fogvást az itteni ministerium is folyvást elszántnak látszik a' beavatkozásra, mellyet még mindig szükségesnek tart, 's előlegesen is erősödést küldött a' déli (spanyol határszéli) táborhoz, mellyhez mint mondják general Schramm is elmenend. Sebastiani ur (a' hivataltan minister) asszonyosságok által azon hirt terjengteteti a' párisi körökben, hogy ő a' ministeri tanácsban a' beavatkozás mellett volt, Broglie ur pedig e' beavatkozásnak ellene, lehet hogy ezt majd a' hirlapok is mondani fogják, holott Broglie ur egy volt a' beavatkozás legfőbb sürgetőji közül, noha ez egyébiránt se tőle, se Sebastiani urtól, hanem a' körülményektől függ. Az angol ministerium változásáról röpkedett hírek minden esetre igen korák voltak. Az ottani politika ingadozó, az igaz, de rajta egy hamar gyökeres változtatás történni nem fog. Különbösen némelly itteni ministerek baráti azt állítják, hogy Franciaország, szükség esetén, Anglia megegyezte nélkül is be fog elegyedni a' spanyolföldi ügyekben. — A' hir-

lapkikiáltók ügye a' cassatioszék előtt is kedvezőleg dőlt el. Dupin ur mint fő ügyvéd maga vezette az itteni vitatásokat, 's Barthe (minister), kit e' dologban az első úti törvényszékek már előbb elutasítottak, megbukott panaszostul e' legfőbb törvényszék előtt is. A' tárgy, noha nem olly fontos magában, nyomóságot kap az által, hogy Barthe urnak ugy is mint törvénytudósnak 's ugy is mint ministernek tekintete a' törvényszékek illyes elutasítási által veszt. Dupin ur neki különben is ellensége, 's mint mondják, nyilt oppositíóba teendi magát vele a' legközelebb megnyilando kamarai ülésekben.

A' Morningpost szerint a' valençay-i ősz alkudozó (Talleyrand) egészen ellene nyilatkozott minden, a' félszigetet (Spanyolországot) érdekelhető francia beavatkozásnak Lajos-Filep előtt, bármint szorgalmazá is azt Soult marsal. Sebastiani is ellene van, megtörténeendési esetére azonban a' fővezérséget kívánja; de az egész beavatkozástól kész inkább elállani Soult, mint e' segéd tábor parancsnokságát a' roskadt Sebastiani-ra bízni. Az angol cabinet mindazáltal idegen ezen avatkozástól l. Greynek minden hajlandósága ellenére is, 's kész inkább ministereit változtatni, mint a' spanyol ügy iránti rendszerét, azon oknál fogva is, hogy ez vala Canning systemája is. Hogy tehát a' ministeri változás elmellőztethessék Angliában, Talleyrand tanácsa szerint legbiztosabb mód az angolok nemzeti gyűlölségét tüzelni az orosz ellen, mivel a' moszka berzeng és szegül legjobban Grey 's a' francia beavatkozás ellen. Beszélük, hogy Broglie hg 3 hét előtt egy emlékirást utasított a' három udvarhoz, mellyben a' francia közbejárulás a' spanyol koronaöröklési ügyben egyetlen czélirányos módul rajzoltatik a' constitutionalis párt uralkodásra jutásának meggátlására 's a' királyné trónjának menthetésére, minekelőtte a' körülmények sulya őt kénytelenítenék segédül folyamodni amazokhoz. De azt is rebesgetik, hogy don Carlos is nyujta egy irást a' 3 egyesültekhez, hol is a' legünnepélyesebben protestál trónja bitoroltatása ellen. — A' francia ministerium, mint hallik, Persil urat szándékozik követkamara praesidenssé (elnökké)

kineveztetni 's nem Dupint. — A' francia és svéd udvar közt, úgy látszik, minden diplomatai közösködés megszűnt. E' két cabinet viszonyai már a' juliusi revolútiótul fogva nem a' legbarátibbak voltak 's azóta különféle történet még inkább elidegeníté 's elkéséríté azokat. Egy volt ezek közt a' Leuchtenbergi hg, Eugen fia 's a' svéd koronaörökös sógora iránt (ki Nemours francia kir. hgnél szerencsésb vala donna Maria kegyeit megnyerhetni) mutatott kiméletlen bánásmód, mellynél fogva ez mint Napoleonida Franciaországból kiutasított. Mind ezekből feszengés támadván a' francia udvar követjét haza hitta Stockholmból, minnekutána már előbb haza költözött volna Lövenhjelma svéd követ. — A' francia lapok igen furesának írják a' spanyol pártoskodó felek öltözetit, papvezéreik úgy mond többnyire csuklyát viselnek, hanem az ugynevezett capucium vagy terebélyes ernyőjü kalap helyett csakót, oldalukon görbe vagy egyenes hosszú kardot, de mindnyájan övüknel v. chordájoknál pisztolyokat; a' pártos közember kénye szerint ruházkodik, de fegyverök 's fenyítékjüket mindnyájan dicserik. — A' Moniteur szerint az egyesség Maestricht belga vár 's Hollandia közti kapcsolatokra nézve novemb. 18ikán megtörtént Zonhoven-ben a' belga 's hollandi biztosak közt; a' helybenhagyás határidejét novemb. 26ra szabták. — Livornoi hírek szerint nov. 18ika éjjelén meghalt az egykori berry hgné — most Lucchesi-Pally grófnének a' blaye i fogvárban született lánykája. —

Gr. Jourdan marsal, pair, néhai külügyminister 's a' t. nov. 23ikán 71 eszt. korban hosszas betegeskedés után elhunyt. — Solignac gen. minap Pedro hadi főparancsnoka, mint beszélük, engedelmet kapott a' spanyol királyné szolgálatjába léphetésre. — Berlini 's pétervári levelek szerint csakugyan megvalósul, hogy a' francia 's angol követ ujjal irrott protestatiót nyújtottak a' moszka udvarnak, az orosz czár és szultán között szerződött harcz- és békeszövetségi alkukötés ellen, mellynek végső elintézésére már rendkívüli követe is megérkezik a' nagyurnak Pétervárra. Ennek vég megállapíttatását úgy látszik mostani szorongó körülményeiben inkább szíven viseli 's fogana-

tosznak tartja a' szultán, mint divánjának minden conferentiáját az angol és francia követekkel.

A' Laffittet illető segédpénzek aláírására ügyelő nemzeti választottság ujságok által közhírré teszi, hogy az eddigi aláírt mennyiség 400 ezer francra megyen, mi Laffitte hotelje megvásárlására kevés; 's mint-hogy ennek eladatása 1834. jan. 4ikére határozottatott, ennél fogva felszólítja az említett biztosság Laffitte characteré és személye barátit további 's bővebb aláírásokra (aláírva: Lafayette mint elnök (praeses) Odilon-Barrot, Mauguin, Béranger 's több országos hitelü 's népkedvességü név). — Tonlonban is szövetkeznek már mesterlegény egyesületek, Genfben pedig a' párisiként szinte számos tagú czimborázatok törzsöngenek mestereik ellen. — Bugia (Algierban) tökéletesen meg van erősítve úgy, hogy bizvást daczolhat minden beduin megtámadással. A' bonai parancsnok Duzer gen. 700 lovaggal 's 4 álgyuval 10 lieunyire vizsgálólag kémlé meg a' tartományt Constantine felé a' Scheikektől utjában mindenütt szívesen fogadtatva 's megvendégeltetve. A' tájt buja rétekben, olaj- 's myrtuszfákban 's bevett gabona-földekben gazdagnak lelé; — a' bonai vásárok szemlátomást népesbülnek, mi a' vidéki arabokban a' francziaság iránt növekedő bizodalomnak csalhatatlan jele. — Filep-Lajos egészsége, mint mondják, nem a' legjobb és száudéklott bordeaux-i utja nem bizonyos. — Német 's Olaszország ügyeire nagy a' párisi cabinet figyelme, 's a' tengerhadi készülétek is messzeható terveket jósoltatnak.

SPANYOLORSZÁG.

Következő general Castanjonnak hivatalos tudósítása azon ütközet felől, melly a' támadók seregei 's közte nov. 17ikén Hernani előtt történt: 17ikén reggeli szürkületkor seregimmal egészen váratlanul Hernani előtt termék; az insurgensek csupán akkor vevék észre, midőn táborszemeim már sarkokba jutottak 's ellenök élénk puskatüzet kezdenek. Meglepetésök mingyárt eleinte zavarba hozván őket, czéltalanul megszakadoztanak 's egy részök a' santa-barbarai dombokra vonult, hogy ott magát hadi rendbe állíthassa. En El-Pastor ezredesnek, ki

az előcsapatokat vezérlé, tüstént meghagyám őket nyomban követni 's ha lehet a' dombokat bekeríteni azalatt, míg én más részről az országuton a' többi sereggel, patantyussággal és lovassággal az elszakadt ellenségi résznek a' többivel közösülését elmetszendem. A' terv tökéletesen sikerült, a' dombokra menekedett támadók mintegy 2000-rig össze szorítottak, a' többi rész Hernaniba vonult. Az elsővel azonnal elkezdődött az ütközet, mellyet a' hadgyakorlatlan támadók csak kevésig állhattak ki, egy pár gránát a' folyvást tartó puskatüz közben elég volt őket állásaikból kirobantani, míg oldalaslag lovasságunk által közbe vétetve tökéletesen megverettek és szétüzettek. A' csatater levepve lón holtaikkal és sebesülteikkel, az első közt találtatott vezérek is Larragnaga, egyik nagy feje a' pártosoknak, kinek teste utóbb a' hernani piaczon nyilvánosan kitétetett, hogy róla a' nép magának példát vegyen; másik vezérek Yturriaga tetemes sebet kapott, mellyben nem sokára Andoainban meg is hala. A' többi sebhedt száma igen nagy, még több a' foglyoké, 's ha lovasságunk az országutról támadható vala meg őket, ugy közülök alig menekszik meg egy kettő. Bent a' városban, mellyben az ellenségnek csak annyi mulatást sem engedtünk, hogy magát egy testbe szedve illanhasson el, bőven találtunk utána élelmet, mintegy 2000 kenyeret 's ugyan annyi adat (v. alafa) hust, tömérdek portékát, néhány szekeret, lovakat, mintegy 100 puskat, és minden irományikat. A' megfutás olly rögtönös volt 's annyi szerte, hogy további egyesülhetésök szinte hihetetlen. Az ugy nevezett status-kormányzójok don Ignacio Lardizabal, mingyárt az ütközet kezdetén a' városból megszökött, derék jeleit adván: milly hűséggel 's elszántsággal viseltetik magasztalt urának don Carlosnak ügye iránt. Részünkről a' veszteség szerfölött csekély, mit a' támadók ügyetlenségének köszönhetünk. A' seregek kipihente után indulást parancsoltam vissza San-Sebastianba, honnan mint reménylem, rövid időn újabb jeleit fogjuk adni tehetségünknek. S. Sebastian nov. 18ik. F. Castanjon."

A' további történetekről így ír a' Journal des Débats nov. 26ikán: Ugyan egy idő-

ben vesszük Bayonnebol, Irunbol, de Luzbol és Behobiebol levelek á, hogy a' királyné seregei Vittoriálák; de hogy mi szolgált e' reménydulatnak utul 's milly szerencsés történhetek közben, hol és mik levelek egy betüvel sem érintik. ragossai levelek gen. Sarsfieldnek sáról 's helyébe gen. Quesada kiseről szólanak, 's a' bayonnei hílyek ezt szinte közlik 's mellet elfoglaltatását kétségtelenül föltsem mondják: valljon az Sarsfield Quesada által történt e? Erre má niteur 's National hivatalos tudós mint bizonyosbat közlik: hogy field, miután a' carlosistákat miről megszalasztotta, nov. 20ikán minden ostrom vagy további ellkül elfoglalta; hasonlóan El-Pását nov. 24ikén, miután előbb Irunába vette 's ott ideiglenes őrizbert hagyott. Az elsőbet erősitri lakos is, ki 22ikén érkezett mint mondá egyenesen Vittoriá egy idő óta a' berastegui corralista) parancsára fogva tartatél a' constitutionalis seregek bemebadított. A' National még to's arragoniai levelek után egyszrinonak Briviescánál 's Cuevillfrancánál megveretésit jelenti, kor és mellyik sereg által? az nem tudatja. A' szétverettek mindössze már mintegy 23an je franczia széleknél, menekhely a' legjelesbik közülök Grenad nevezé magát; a' savei franczia gada őket, de szoros kíséretnyájokat nyomban az ország sitotta. Továbbá ugyan a' Nati tanderből írják nov. 15ikéről, Wall, ki Biscayaba vala rend mintegy 4000ból álló 's Santiazon és Alvarago által vezérl seregre bukkant, 's azzal Agupo Posto falunál meg is ütköz dők mingyárt a' csata kezdetredtek, elhagyván zászlóikat 's butoraik nagy részit. A' tes seregei mindenütt sarkok

futókat, 14ikén Reynosan 's 15ikén Medina de Pomaron keresztül egyenest Bilbaonak tartva. Később egy kereskedő hajó kapitánya, ki 20ikán a' bilbaoi partoknál evezett el, e' tájon mintegy négy órányi hosszígt terjedett élénk puska-tüzelést hallott. E' szerint hihető, hogy a' királyné seregei 20ikán már ostromlák a' várost, melly nem olly könnyen vala magát megadó mint Vittoria. A' baski tartományokbeli carlosisták helyzete, illy formán minden oldalról körülvéve, a' legszorultabb lehet. Míg egy félről az összepontosuló két seregtől, Sarsfield és gener. Wall táborátul szünetlen csatákkal gyöngítetnek, azalatt El-Pastor, ki már ha Tolosát bírja, a' francia szélekre menekhetést előttük egészen elzárja; balról a' pamplo-nai őrizet áll 's Lorenzo és Figueiras indítható csapati, mellyek egész Navarrát kézen tartják; jobbról ismét Castro-Urdiales mellett a' santanderi önkénytesek szegik el minden utját az Asturiába csaphatásnak, úgy hogy bár merre forduljon is ez ellenség, résre v. kapura sehol sem fog egy könnyen találhatni. A' víz hasonlóan zárva előttük, minthogy az egész biscayai partokat őrhadjók övezik. Nem látszik tehát semmi más út számukra nyitva, mint a' királynének meghódulás, vagy az erdőkben szétosztakozás 's hosszun tartható guerilla-háboru. — Ez mind igen szép, mond a' Bulletin du Soir, kivált ha megvalósulnának, de mi ismét más uton igen hiteles kutfőből vesszük, hogy a' támadás egyebütt is, névszerint Valenciában, erőre kap, mindeddig ugyan kisebb csapatokban de számosan, mellyek ha egyesülnek, legyőzetésük újabb 's nem hamar véggezhető munkába kerülhetend. Mondják, a' tortosai kormányzó kiindult ellenök 's Morellanál egyik csapatjokat széllyel is veré; de minthogy ereje csekély, a' mondott helynél távolabb ki nem hatott. Hasonlót hirtel a' Guyenne Saragossa felől, a' Gazette pedig Madritban Zea ur ellen említ egy újabb mozgást a' constitutionalisok részéről.

Gibraltari, cadizi hírek 's általában a' déli Spanyolország fővárosiból érkezett tudósítások mindenütt csendállapotot mondanak tájékaikról, úgy hogy még legkisebb nesze sem hallik ott legkisebb támadásnak d. Carlos részére. A' királyné uralkodása

ott igen népszerűvé 's kedvessé lön, főkép mióta a' délszaki vidékek vámadóját leszál-lította. Azonban a' Courier szerint mind a' katonaság, mind a' nép nagyobb 's józanabb része a' királyné ügyének pártolója, noha don Carlos proclamatiójában Constitutiót is ígért, mire hihetőleg inkább nyomtatási hibából inquisitiót akart értetni, mivel ez azon nagy bálvány, mellyért párthivei harcolnak, 's mellyet Logronjoban ismét felállítani legelső kötelességöknek tartottak,

Egy számos csapatokból álló 's több csoportban szerte kóborló szökevény felekezett is, melly se nem carlosista, se nem christinos vagy isabellinos, azaz nem hive se Carlosnak se a' királynének, dülja most Spanyolországot, 's Imparciales (pártatlan) név alatt az imént említett két párt feleit minden különböztetés nélkül saját erszényére pusztítja, rabolja, ez úgy mond a' National egy egészen új módi juste-milieu, mellynek létezése nyilvános tanú, mennyire hatalmazott el rövid időközben a' rendetlenség 's anarchia e' polgári háboru alatt. Morillo gen. Galícia nyugalma biztosíttatása végett a' Santiago de Compostellai érseknek megparancsolá, hogy 6 nap alatt megyéjéből takarodjék el.

PORTUGÁLIA.

Angol ujságok Lissabonból nov. 17ikeig, Portobul pedig 19keig közölnek híreket. A' fővárosban ekkorszélytiben rebesgeték, hogy d. Pedro ministeriuma változni fog, de valahány fél, annyiképen. Egyike Palmellát említi, ki az előlülőséget elnyerendné, holott mások szerint d. Pedro mindenre kész, csak hogy épen őt e' tisztól megkimélhesse 's maga Palmella is kinyilatkoztatá, addig azt semmi esetre sem vállalni föl, míg Carvalhot a' ministeriumban látandja, hogy azonban ez utóbbi kilépni fog, többé senki sem kétli; egy második fél igen szereti hinni, hogy d. Pedro marquis Funchalnak testvérét, ki most Braziliában tartózkodik, hitta volna meg előlülőségre; az ember hatalmas ész, de gondolkozása ultraliberalis, mi a' Saldanha-párton kívül egynek sincs inyére; a' harmadik fél ismét legszívesben látná, ha maga a' királyné, ki az ország törvényei szerint már teljes koru, venné által a' kormányt. A' dolog kifejlését már 16i-

kán várták, midőn d. Pedro a' status-tanácsot személyesen megnyitá, de ekkor a' tagok meghittetésén kívül egyéb nem történt. Mennyire elégületlen a' nép a' mostani ministeriummal, eléggé bizonyítja egy ajándék, melly a' napokban Carvalho urnak mint első miniszternek egy névtelentől küldetett, 's melly nem volt egyéb egy kosárka enyv-nél illy mellék-írománnyal: „Mivel Excád az egész régi igazgatás-rendszert fölforgatá, egy újabbnak alkotására pedig tehetlenségét teljesen kimutatá; igen tanácsos lesz megpróbálni ez enyvecskét, ha talán összefoghatná ismét a' régi rendszer eltöredezett részeit, semmi ha mingyárt foltozott lesz is, legalább többet fog érni a' mostani semminél.“ Freire a' hadminiszter kénytelen egyszerűs mind a' külügyi hivatalt is viselni. E' napokig a' seregek mind két részről megmaradtak előbbi állásaikban, kivéven egy oldalas kicsapást, mellyet Pedro seregei némmel, Santarem körüli malmoknak, honnan az ellenség élelmét hozta, szétdulására intéztek, melly alkalommal a' malmok védelmén volt migueliták számban mintegy 1200an tökéletesen megverettek és széllyel-üzettek. Maga az ellenségi hadtest folyvást a' városban (Santaremben) tartózkodott, 's nem is látszott remény azt onnét egy hamar kiűzhetni; azonban az ostrom-vonalok az ostromlók részről jóval megerősítve valamivel előbbre tétettek 's a' táborsemek egész az assecai hidig terjedeznek. Mind két rész újabb és rendkívüli eszközökhöz kezd nyulni, hogy hadierejét nevelhesse, mig d. Miguel a' tartományokat általános fegyverfogásra szólítja föl, az alatt Lissabonban a' Chronica egy decretumát közli d. Pedronak, mellyben a' főváros és vidéke minden nőtelen polgárja önkénytelen a' sereghöz parancsoltatik, ha különben erőszak útján 's a' rendes katona-szolgálati időre oda hajtani nem kíván, másként egyedül a' háboru bevégezteig szolgálendő. Érkeznek ugyan Pedrohoz az ellenféltől majd mindennap szökevények, de csak hullongva valamint ezelőtt, a' Pallast-Bulletin (hírlap) nov. 10iki száma illyesek közül egy őrnagy, két kapitány, két hadnagy és egy zászlótartónak közli neveit. Nagy megütközést okozott a' fővárosban, minap egy francia generalnak

öngyilkolása; neve Fromont, ki Porto előtt Solignac alatt jó ideig a' pattantyusságot vezérlé 's több ütközetben igen nevesen tünteté ki magát, később pedig Lissabon bevétele után hazájába szabadságra kéredzkedett, 's onnét e' napokban visszaérkezve, minthogy előbbi hivatalát vissza nem nyéré, 13ikán magát agyonlövée. Élemedett vitéz volt ugyan (66 esztendő), de jó katona 's alattvalóji előtt igen kedves, mindnyájan, kik közelebről ismerék, megkönnyezék 's temetésén a' városnak legalább 4de jelen volt. Stubbs general helyébe portoi kormányzóul csakugyan Bernardo de Sa neveztetett.

OROSZORSZÁG.

Odessa, nov. 16ikán. Egy tiszt érkezett ide a' császári főtiszt kartól a' kormánynak azon parancsával, hogy az admiralság a' Sebastopoli kikötőben több és nagy hadi hajót tüstént készíttessen fel. Főkommandyónk hivatalos szemléleti útra készül 's kivált a' Sebastopoli kikötőt szándéka meglátogatni. Általában nagy munkásság tapasztaltatik a' fekete tenger-melléki hajóhad fegyvertárokban, a' mi nálunk fontos okok nélkül nem szokott megtörténni, mivel a' kormány gondosan kiméli a' pénztárt, mellynek a' hadi készülétek nincsenek javára. Ugy hallik, general Witt, most varsói kormányzó, a' déli hadnál fog vezérséget kapni. Konstantinápolyból nem jöttek semmi aggasztó hírek; 's annál feltünőbbek az itteni tenger-hadi készülétek. — Egyébiránt kereskedésünk a' török fővárossal most igen eleven; a' mi termékink ott jól kelnek el. Néhány marseillei (francia) házzal concurrentiába jöttünk a' porta számára kívánt szállítások (Lieferung) iránt; de szerencsére azokat mi nyertük el. A' portának igen sok hadiszerre van szüksége 's ezeket szintolly jól és olcsóbban kapja tőlünk mint Franciaországtól. Az utóbbi török-aegyptusi háboru nekünk igen kedvező volt; a' porta a' mi gyárműveinket ismerni 's becsülni tanulta, most a' hol csak lehet mi tőlünk vesz, 's mindent kész pénzzel fizet, kereskedőink 's nagyobb földbirtokosink ez által sokat nyernek 's mi nem köszönhetjük eléggé kormányunknak azt, hogy a' körülményeket (a' porta minapi szorultságát t. i.) ügyesen használnván, halomra gyült természeti és szorgal-

mi természetünknek csatornát nyitott, melyen azok olly jutalmas lefolyást találnak Konstantinápoly felé. — Mondják, hogy az Angolok és Francziák kaján (talán nem csak kaján) szemekkel nézik a' mi kormányunk 's a' porta közötti újabb szerződést; de Pétervárában nem igen fognak törödni e' kaján szemekkel, 's a' kormány a' mostani baráti viszonyokat a' portával tovább is fen fogja tartani tudni. —

POROSZORSZÁG.

A' fenytő törvényekben egy kicsiny de józan javításnak tekinthetni azt, mit a' porosz király egy újabb cabineti parancsban rendel, hogy t. i. olly vádlott, ki mielőtt még a' büntett rá bizonyulna, azt önkényleg megvallja, a' különben szabott büntetésnek semmi keményítésére, — tehát például a' fogház mellett rabmunkára, botra vagy egyéb testi büntetésre, — ne ítéltsék, 's általában a' bünére, annak misége 's körülményei szerint, kijelelt büntetésnek mindig csak a' legszelidebb 's legkisebb fokát szenvedje. —

ELEGY HIREK.

Colmarban minap a' bolondok házának egy ügyvéd 100,000 francot hagyott. Én e' pénzt, így fejezi ki magát végrendeletében, úgy is olyanoktul szerzem, kik életüket porlekedésben veszték el; tehát mostani adományom csupán kölcsön-megtérítés. — Philadelphiiában is keletkezett egy orvos-egyesület, melly ezéjájul a' homoeopathiai (hasonszenves) gyógyítás-mód-terjesztését tüzte ki. — Oct. 16dikán Londonban a' lordmayor parancsára 11,000 mázsa, angol málna-levélből készült thee-t égettek el, mint tiltott 's a' vámhivatal kezére került árut. E' nagy mennyiségű thee mind egy szálig Herle ur gyárából került, ki illyest már több év óta 's tömérdek mennyiségben készített 's nem csupán Angliában, de egyebütt is a' thee-ivó világban mint valóságos chinai terméket drága pénzen árulgatott; mig valahára legközelebb rajta kaptván, ő maga jó summa pénzbírságra, a' gyárában 's rakházaiban találtatott pseudo. v. ál-thee pedig egy szálig elégetésre ítéltetett. Az elégetés nyilvánosan történt a' vámház kertjében, a' szomszédoknak, kik a' tűz terje-

delmétől a' számos vízipuskák és napszámók ott léte mellett is igen tartottanak, nem minden zugolódásuk nélkül. Alig lehet az iszonyu füst, gőz és fojtó bűz miatt az utcákon járni.

Christianiában a' görösmirigy igen nagy pusztítással dühödik. — A' híres törvénytudós Beccariának (szül. 1735 Mailandban † 1793) számára márvány emléket állítat szülőföldre. Marchesi szobrász már mintáját is (modell) elkészíté. — Az orosz czár új csillagásztornyot rendelt építtetni Pétervárátt, még pedig a' legjelesb készülétű vizsgacsókkal ellátatandót. — Anconai levelek szerint nagy munkasság uralkodik most a' római udvarnál. Mondják hogy 3 kardinál küldetett különféle európai udvarokhoz, t. i. Castracani Parma-Modena és Toscanába; Falzacappa Turinba; Odescalchi Bécsbe a' szándéklatos olasz szövetségnek az éjszaki hatalmak szemponti szerint létre juttatása ügyében. — A' lengyelségnek, melly már a' 16ik században 42 nyomtató intézettel bírt, mint egy külföldi hírlap mondja, még eltipratása után is 10 rendű ujságlevele létez, 5 t. i. Varsóban, egy Pétervárátt, egy Vinán, egy Lembergben, egy Krakóban 's egy Posenben. —

Ujabb: Nov. 26kán toldalékul közli a' bordeauxi Indicateur madriti 16ikáról költ levelek után: hogy a' spanyol ministerium megváltozott, Zea és Cruz elbocsáttattak 's az első helyére marquis de las Amarillas, utóbbiára pedig Zarco del Valle hivattak meg; amaza a' ministerium előlülőségét egyszersmind a' külügyi hivatalt, ez a' hadministerséget fogná viselni. 29kén már a' Messenger is közli e' változást, azon különbséggel mindazáltal, hogy előlülöl 's külső ministerül San Fernandot, de las Amarillast pedig hadministerül nevezi, de mindkettőt csak ideiglen, úgy hogy ez utóbbinak hivatalát később Valdes general 's mostanában carthagenai kormányzó fogná elnyerni. Valdes jó katona 's elszánt liberalis. Carlista menekvők folyvást érkeznek a' franczia szélekre, mi a' Spanyolország alatt közlött híreknék némi kezességül szolgál.

Bank-részvény dec. 6ikán 1219 $\frac{1}{2}$.